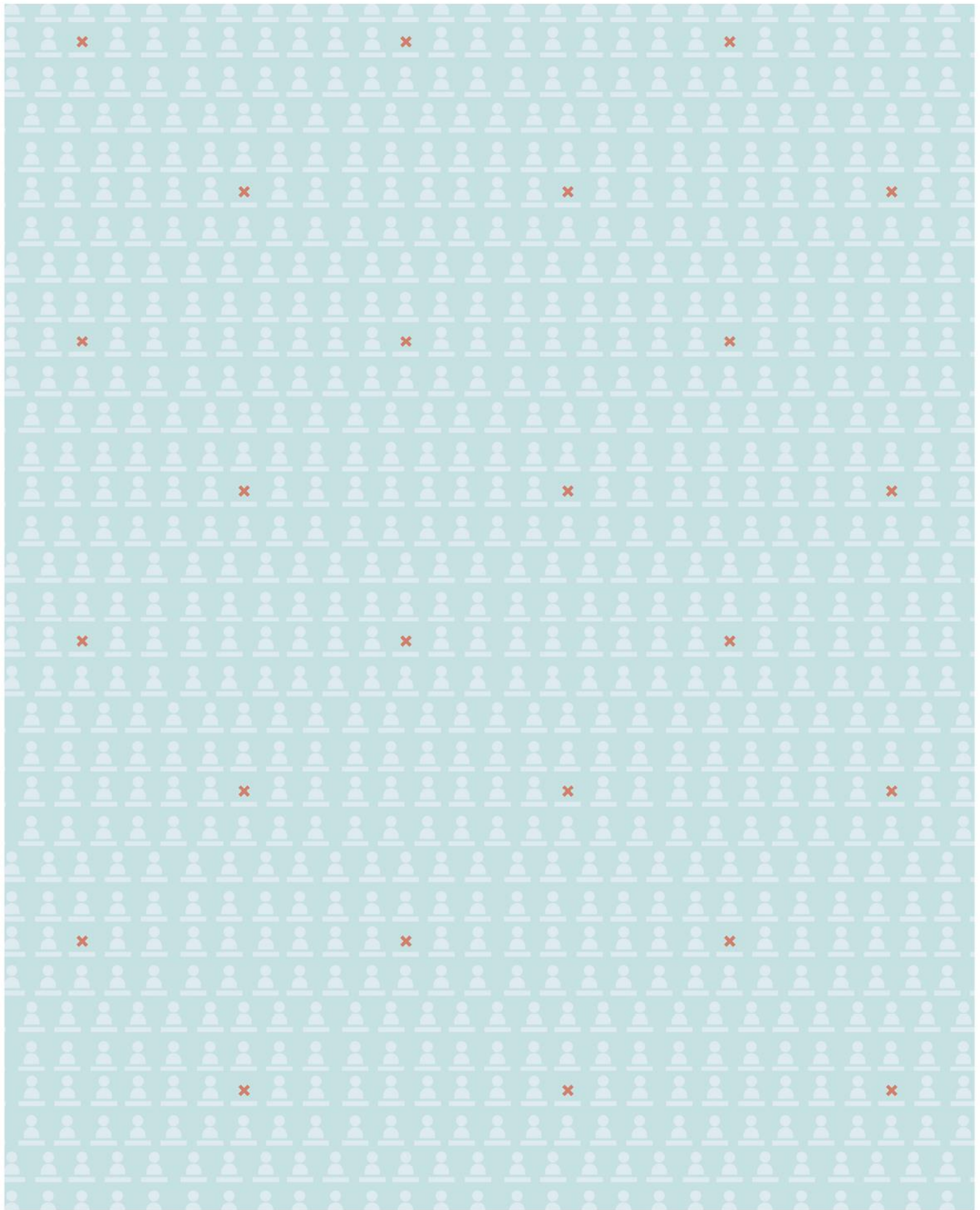

gent:

**Een blik op leerlingenparticipatie
in het secundair onderwijs**

Inhoudstafel

1	INLEIDING	4
1.1	WAT IS LEERLINGENPARTICIPATIE?	4
1.2	OPZET	5
1.3	DE RESPONDENTEN	5
1.3.1	TEACHER TAPP	5
1.3.2	WADDIST	6
2	CIJFERS	7
2.1	LEERLINGENPARTICIPATIE DOOR DE OGEN VAN WADDISTERS	7
2.2	VORMEN VAN LEERLINGENPARTICIPATIE OP SCHOOL	9
2.3	PARTICIPATIE IN DE KLAS	12
2.4	WELBEVINDEN	15
2.5	FEEDBACK VRAGEN	17
3	CONCLUSIE	19
4	AANBEVELINGEN EN INSPIRATIE	21
5	SLOT	22

1 Inleiding

Leerlingen een stem geven op school is ongelofelijk belangrijk. Daar zijn de meeste leerlingen en leerkrachten het over eens. Het rapport leerlingenparticipatie dat Onderwijscentrum Gent hier i.s.m. Waddist en Teacher Tapp Vlaanderen voorstelt, biedt een boeiende blik op leerlingenparticipatie in de praktijk en hoe zowel leerlingen als schoolteams dit in Vlaamse secundaire scholen ervaren.

Het rapport onderzoekt waarom leerlingen gehoord willen worden, op welke manier leerlingen inspraak krijgen, hoe vaak hun stem gehoord wordt, ... Het eindigt met aanbevelingen voor scholen.

Met dit rapport willen we het thema leerlingenparticipatie verkennen, het belang van inspraak in de kijker zetten en onderwijspersoneel warm maken actief/nog actiever met leerlingenparticipatie aan de slag te gaan.

1.1 Wat is leerlingenparticipatie?

Via leerlingenparticipatie krijgen leerlingen inspraak op school. Wanneer leerlingen hun stem kunnen laten horen, verhoogt dit hun betrokkenheid bij het schoolgebeuren. Het stimuleert de autonomie, verbondenheid en competentie van leerlingen (ABC-bril¹) en draagt bij aan het welbevinden van jongeren op school.

De participatieladder van Wilcox² onderscheidt 5 niveaus van participatie: informeren, consulteren, samen beslissen, samen handelen en het ondersteunen van individuele (bottom-up) initiatieven. Vanaf het derde niveau spreken we van substantiële participatie: de stem van leerlingen wordt mee in rekening gebracht in het beslissingsproces en er is tweerichtingsverkeer.

We hanteren leerlingenparticipatie in dit rapport als een breed begrip waar ook vertrouwensleerkrachten, extra curriculaire activiteiten, het klasuur, een ideeënbus... onder vallen.

De verschillende participatievormen situeren zich op een continuüm tussen formele en informele participatie. Onder formele participatie verstaat men de participatie die in zekere zin zichtbaar in de school aanwezig is en die expliciet door de school wordt ingesteld, zoals bijvoorbeeld de leerlingenraad. De informele graad van leerlingenparticipatie verwijst naar de mate waarin een leerlingbetrokken schoolklimaat aanwezig is.

Door de vraagstelling (meerkeuze) is er in het rapport vooral aandacht voor de meer zichtbare vormen van participatie. Gezien de kleinere groep Waddist-respondenten konden we geen relevante verschillen tussen de onderwijsvormen uitlichten.

Leerlingenparticipatie is geen opeenstapeling van werkvormen en tools, maar is een onderdeel van je schoolcultuur. Het kan stap voor stap opgebouwd worden en is een proces, geen einddoel.

¹ [Zelfdeterminatietheorie](#)

² Wilcox, D., [the guide to effective participation](#), 1994

1.2 Opzet

Onder de noemer ‘Operatie Geslaagd’ zet Onderwijscentrum Gent samen met Gentse secundaire schoolteams en partners binnen en buiten onderwijs in op meer gekwalificeerde uitstroom. De zelfdeterminatietheorie (ABC-bril³), die stelt dat autonomie, verbondenheid en competentie cruciaal zijn om jongeren op een kwaliteitsvolle manier te motiveren, is binnen ‘Operatie Geslaagd’ een belangrijke rode draad. We zetten dan ook **de stem van jongeren en hun context centraal** en ondersteunen scholen om een krachtige en motiverende brede leer- en leefomgeving te ontwikkelen.

Via het rapport ‘Een blik op leerlingenparticipatie in het secundair onderwijs’ wil Onderwijscentrum Gent de lezer inspireren en activeren om in te zetten op meer eigenaarschap bij leerlingen. Dit rapport wil een aanzet bieden om het thema samen met partners en jongeren verder te verkennen. Over de keuze voor de term ‘leerlingenparticipatie’ in de titel bestaat nog wat discussie, omdat leerlingenparticipatie vooral gelinkt wordt aan de leerlingenraad, terwijl we op heel veel manieren de stem van jongeren centraal kunnen plaatsen.

1.3 De respondenten

Via Teacher Tapp en Waddist polsten we naar de participatie in secundaire scholen in Vlaanderen met als doel een zicht te krijgen op de participatieve cultuur in scholen.

Teacher Tapp is een app voor Vlaamse leerkrachten die in oktober 2020 werd gelanceerd door Arteveldehogeschool. Leerkrachten, directies of ondersteunend personeel kunnen dagelijks drie meerkeuzevragen beantwoorden die aansluiten bij de dagelijkse praktijk of de actualiteit.

Waddist, een samenwerking tussen de Arteveldehogeschool en de Ambrassade, is een gratis app waarmee jongeren tussen de 12 en 30 jaar dagelijks kunnen delen wat ze denken, voelen en meemaken. Elke dag krijgen jongeren drie vragen over thema’s zoals liefde, vrienden, mentaal welzijn en meer die ze anoniem kunnen beantwoorden.

In partnerschap met Onderwijscentrum Gent bundelden beide werkingen antwoorden over leerlingenparticipatie en welbevinden op school. Nieuwe vragen werden gelanceerd in de periode april tot augustus 2022, maar hier en daar werden ook resultaten uit 2021 benut. Bij elke figuur wordt de doelgroep en het aantal respondenten vermeld. Dit gezamenlijke rapport is geen wetenschappelijke studie, maar schetst wel een actueel beeld van leerlingenparticipatie in Vlaamse secundaire scholen.

We geven in het cijfergedeelte enkel weer wat onze respondenten aangaven. In de conclusie en aanbevelingen vindt u een interpretatie van de cijfers.

1.3.1 Teacher Tapp

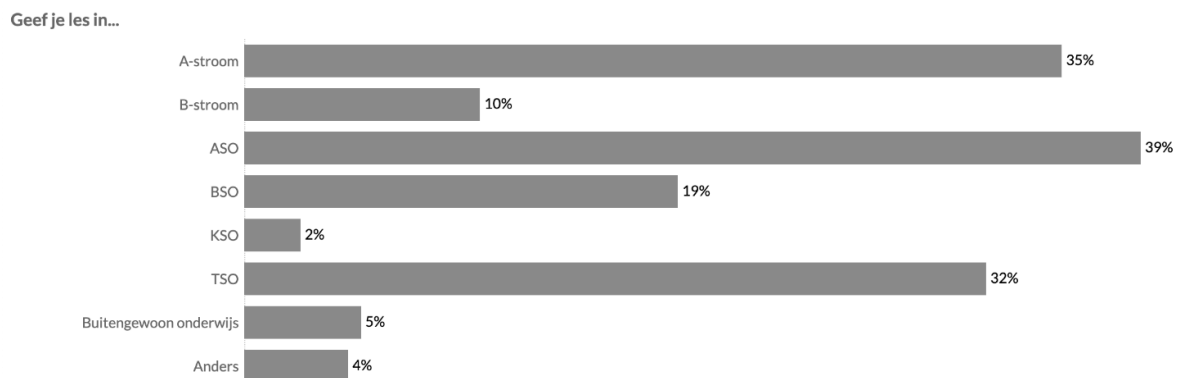
De meest recente cijfers van 3 oktober 2022 tonen ons meer dan 8.000 geregistreerde gebruikers met als gemiddeld aantal gebruikers per dag 1.307 gebruikers, waarvan 23% mannen en 77% vrouwen. Het gaat om onderwijspersoneel waaronder ook ondersteuners, directies en leerkrachten.

³ [Zelfdeterminatietheorie](#)

Wat leeftijd betreft zien we een spreiding over de leeftijden heen. 19% geeft aan tussen 20 en 29 jaar te zijn, 32% is tussen 30 en 39 jaar, 30% tussen 40 en 49 en 16% tussen 50 en 59. Slechts 2% is 60 jaar of ouder.

Wanneer we ‘onderwijspersoneel’ vermelden, nemen we alle respondenten van Teacher Tapp Vlaanderen samen: +1.100 vanuit het kleuteronderwijs, +2.300 vanuit het lager onderwijs, +3.200 secundair onderwijs en +200 buitengewoon onderwijs.

We focussen in dit rapport op het secundair onderwijs. Wanneer we het in dit rapport over ‘leerkrachten’ hebben, richten we ons ook specifiek op de leerkrachten secundair. Van die groep in het secundair vinden we volgende gegevens over de onderwijsvormen:

De meeste respondenten geven dus les in het ASO en het minst aantal respondenten geeft les in het KSO. We gebruiken voor de antwoorden van Teacher Tapp een rode kleur.

1.3.2 Waddist

In de periode van april tot augustus 2022 bereikt Waddist ongeveer 500 jongeren in Vlaanderen. Een kleine helft van de respondenten bij Waddist is tussen de 16 en 19 jaar. Er zijn dubbel zoveel meisjes als jongens die antwoorden. Ze wonen voornamelijk in Oost-Vlaanderen en Antwerpen, daarnaast wordt er ook een grotere groep jongeren bereikt in West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. De antwoorden van de jongeren worden verzameld en gedeeld met beleidsmakers.

Met de vragen waarop dit rapport zich baseert bereiken we gemiddeld 220 jongeren uit het secundair onderwijs. Bijna alle Waddisters die geantwoord hebben op de vragen zitten in de A stroom of volgen ASO. Hierdoor kunnen we geen uitspraken doen over de verschillen tussen opleidingsstromen. Er zijn 3 keer zoveel meisjes als jongens die de vragen beantwoord hebben. 15% van de schoolgaande Waddisters zijn 12 tot 14j, 57% zijn 15 tot 17j en 28% zijn 18 tot 20j.

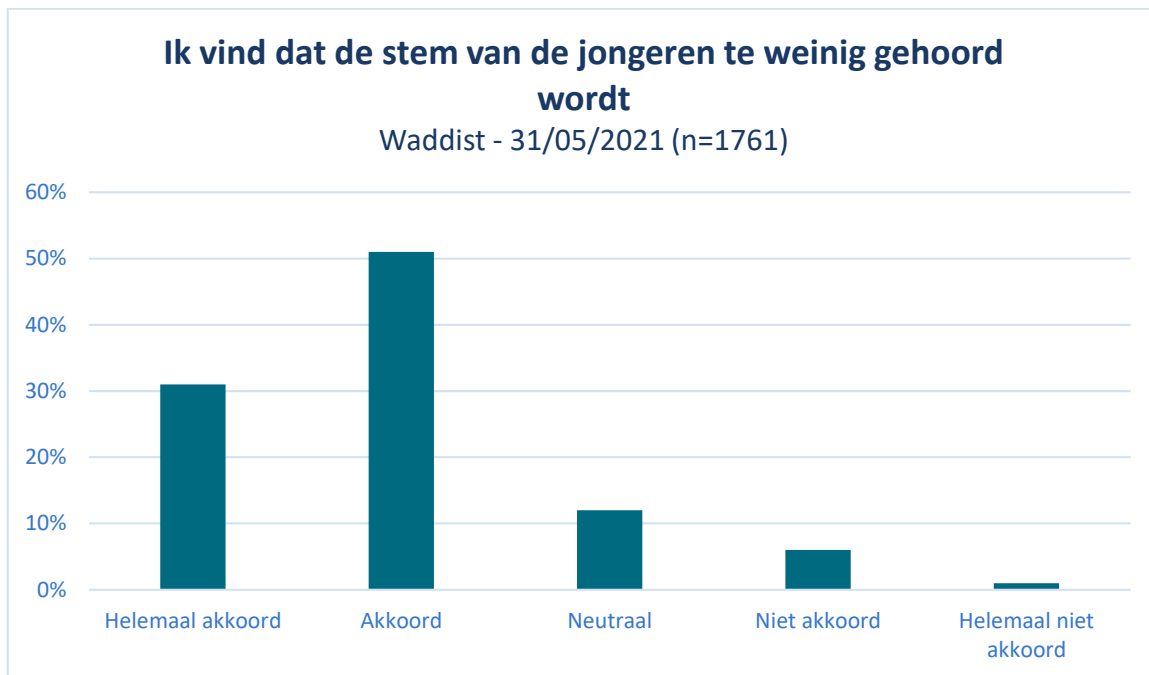
Aangezien we de vragen uit dit rapport enkel stelden aan een segment uit de groep van Vlaamse jongeren, spreken we in het vervolg van dit verslag niet over de jongeren, wel over de Waddisters.

We gebruiken voor de antwoorden van Waddist in de figuren een smaragdgroene kleur.

2 Cijfers

2.1 Leerlingenparticipatie door de ogen van Waddisters

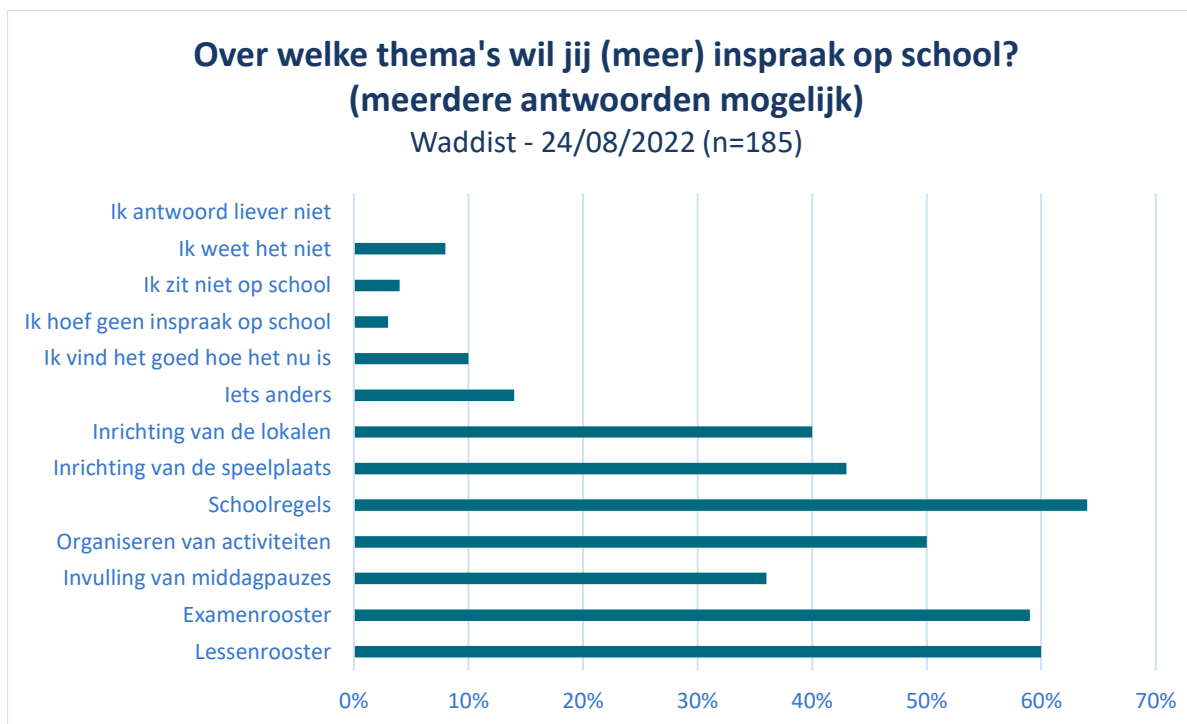
Voor we starten is het belangrijk ons af te vragen of er wel een wens is bij jongeren om meer inspraak te krijgen. We legden de Waddisters (12-20 jaar) de volgende stelling voor: ik vind dat de stem van de jongere te weinig gehoord wordt. Vier op de vijf Waddisters ging hiermee akkoord tot helemaal akkoord (Figuur 1).

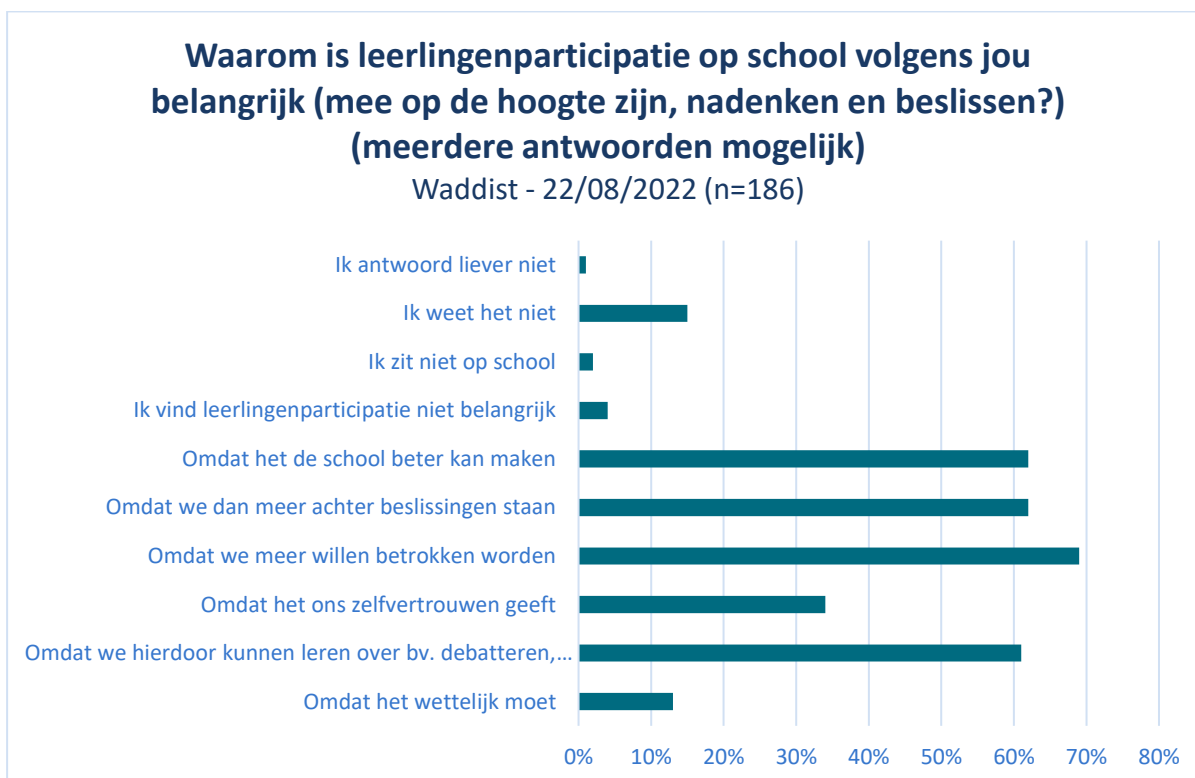
Figuur 1: Waddist - de stem van jongeren

Waarover willen de Waddisters dan graag meer inspraak op school? We legden hen enkele mogelijke topics voor. Daaruit bleek dat 10% van de Waddisters tevreden is met hoe het nu is. Drie op de vijf Waddisters wil meer inspraak op school over het lessenrooster (60%), examenrooster (49%) en de schoolregels (64%). De helft van de Waddisters zou graag meer inspraak hebben over het organiseren van activiteiten. Twee op de vijf Waddisters willen meer inspraak over de invulling van de middagpauzes (36%), inrichting van de speelplaats (43%) en lokalen (40%). Een kleine groep van 14% vinkte aan dat er nog iets anders is waar ze inspraak over willen (Figuur 2).

We stelden de Waddisters vervolgens ook de vraag waarom leerlingenparticipatie volgens hen belangrijk is. Waddisters konden bij deze vraag opnieuw meerdere antwoorden aanvinken. Vier argumenten (Figuur 3), elk door drie op de vijf Waddisters aangevinkt, springen daarbij onmiddellijk in het oog. Leerlingen willen graag meer betrokken worden (69%). Leerlingenparticipatie leert hen debatteren en onderhandelen (61%). Het zorgt er ook voor dat ze meer achter de genomen beslissingen kunnen staan (62%). Ten slotte kan leerlingenparticipatie volgens hen de school echt beter maken (62%). Twee op de vijf Waddisters (34%) zeggen zelfs dat het bijdraagt aan hun gevoel van zelfvertrouwen. Slechts 4 procent van de Waddisters vindt leerlingenparticipatie niet belangrijk (Figuur 3).

Figuur 2: Waddist – thema's inspraak

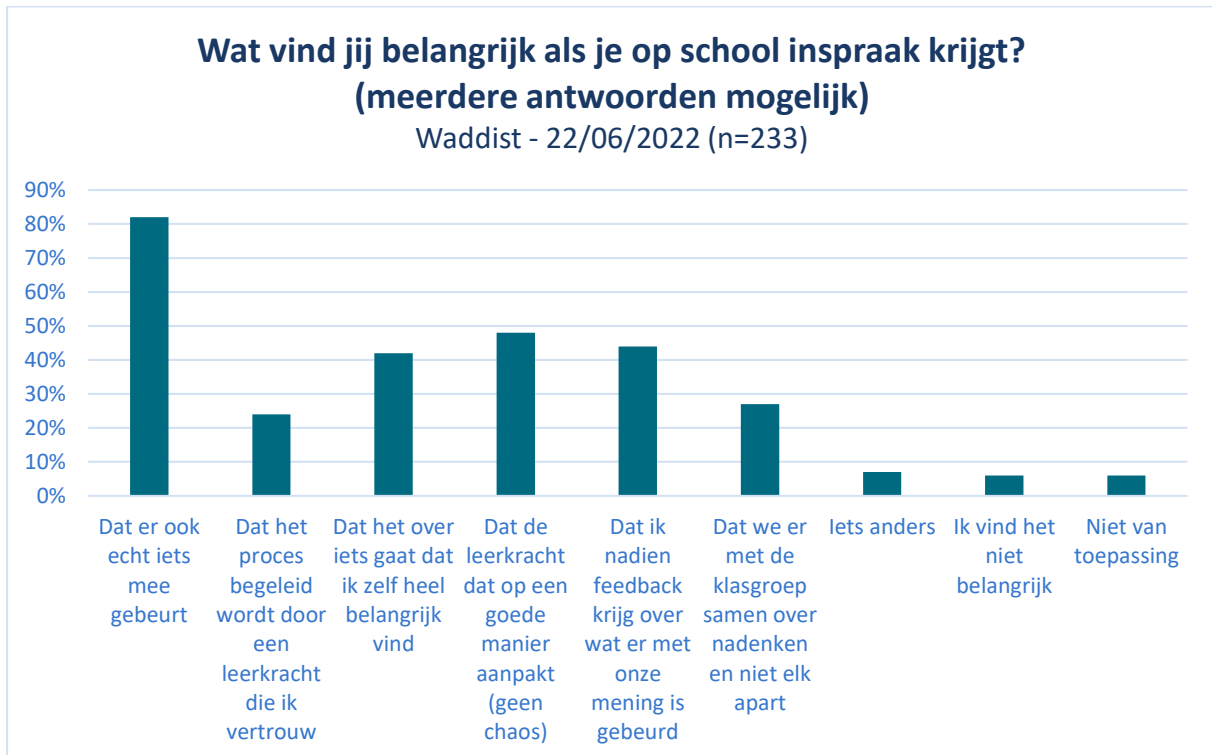

Figuur 3: Waddist – belang participatie

Waddisters willen dus graag dat hun stem meer gehoord wordt op school. Ze willen graag meer inspraak op verschillende thema's.

Wat vinden Waddisters belangrijk wanneer ze inspraak krijgen op school (Figuur 4)? Vier op de vijf Waddisters (82%) vindt het belangrijk dat er ook echt iets mee gebeurt. Een kleine helft vindt het belangrijk dat dit door de leerkracht op een goede manier wordt aangepakt, zodat er geen chaos ontstaat (48%). Ook is het belangrijk dat ze nadien feedback krijgen over wat er met hun mening

gebeurd is (44%) en dat het over iets gaat dat ze zelf belangrijk vinden (42%). Een kwart van hen (24%) vindt het belangrijk dat het proces begeleid wordt door een leerkracht die ze vertrouwen. Ook een kwart (27%) vindt het belangrijk om er samen over na te denken en niet elk apart.

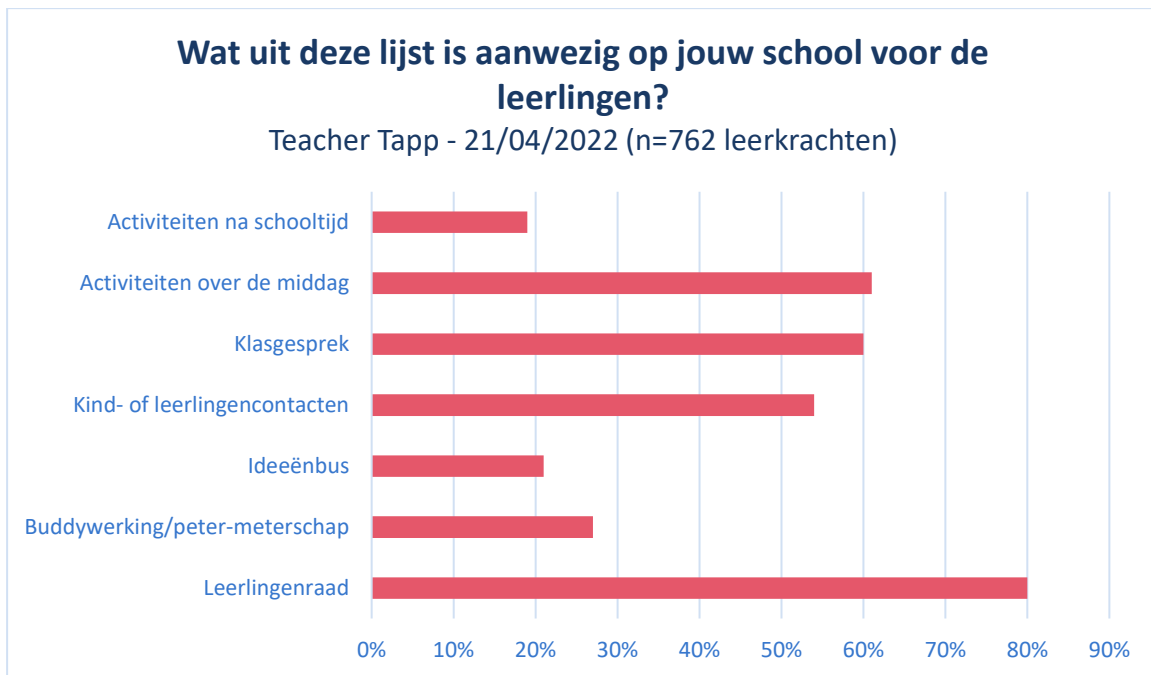

Figuur 4: Waddist - belangrijk bij inspraak

2.2 Vormen van leerlingenparticipatie op school

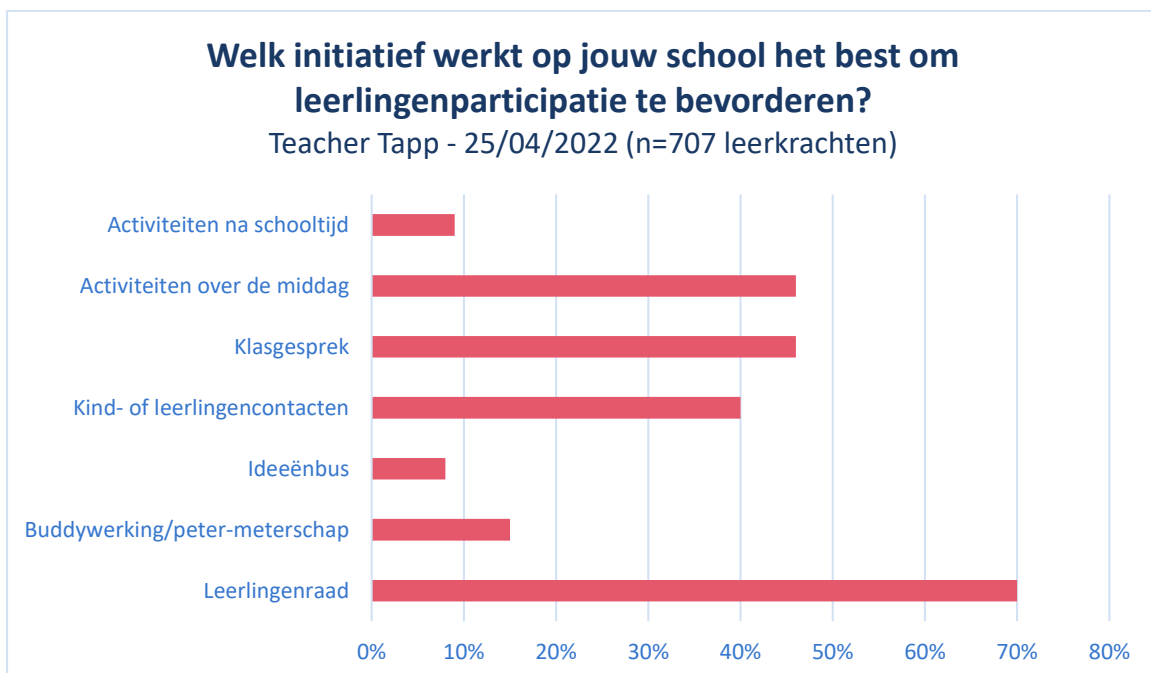
We polsten bij leerkrachten secundair naar de aanwezigheid van initiatieven die participatie impliceren. De meest voorkomende activiteiten die werden aangeduid zijn de leerlingenraad (80%)⁴, activiteiten over de middag (61%), klasgesprekken (60%) en leerlingencontacten (54%). Dit duidt op een mix aan formele en informele participatiemethodieken die op scholen aanwezig zijn (Figuur 5)..

⁴ De leerlingenraad is een decretale verplichting voor scholen. Zie *Decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad*, [Vlaamse codex](#)

Figuur 5: Teacher Tapp - initiatieven participatie

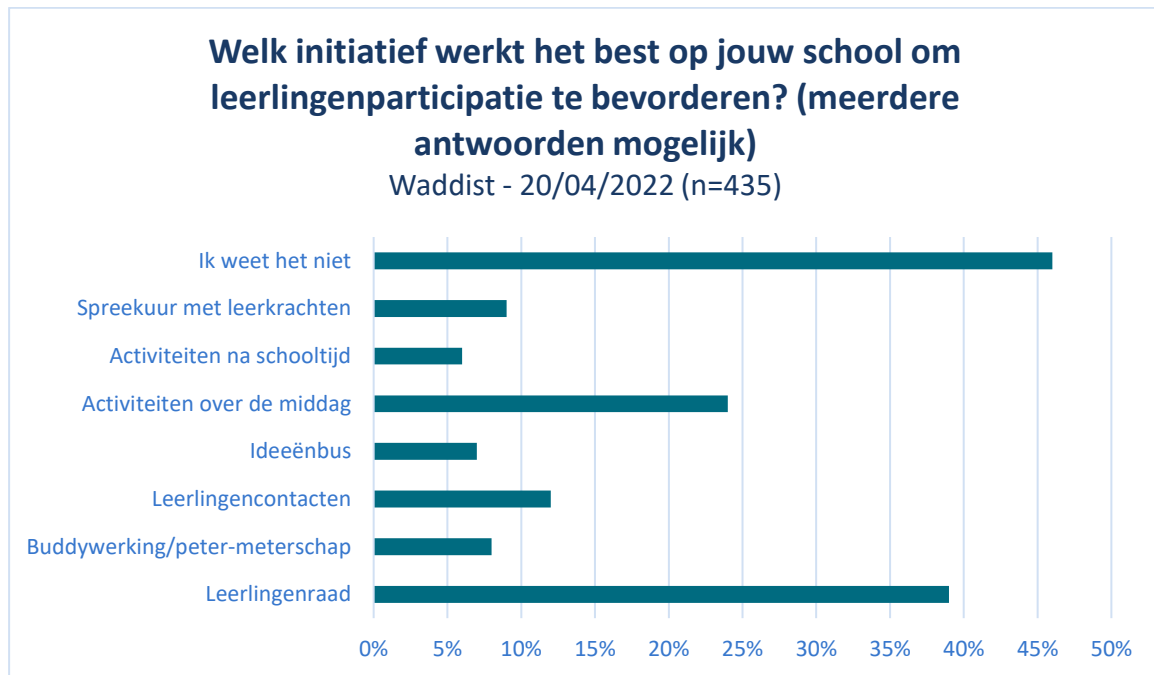
Als we polsen bij leerkrachten wat ze als het meest succesvol ervaren om participatie te bevorderen, steekt de leerlingenraad er met kop en schouders bovenuit (70%), gevolgd door klasgesprekken (46%) en activiteiten over de middag (46%) (Figuur 6).

Figuur 6: Teacher Tapp - waardering initiatieven

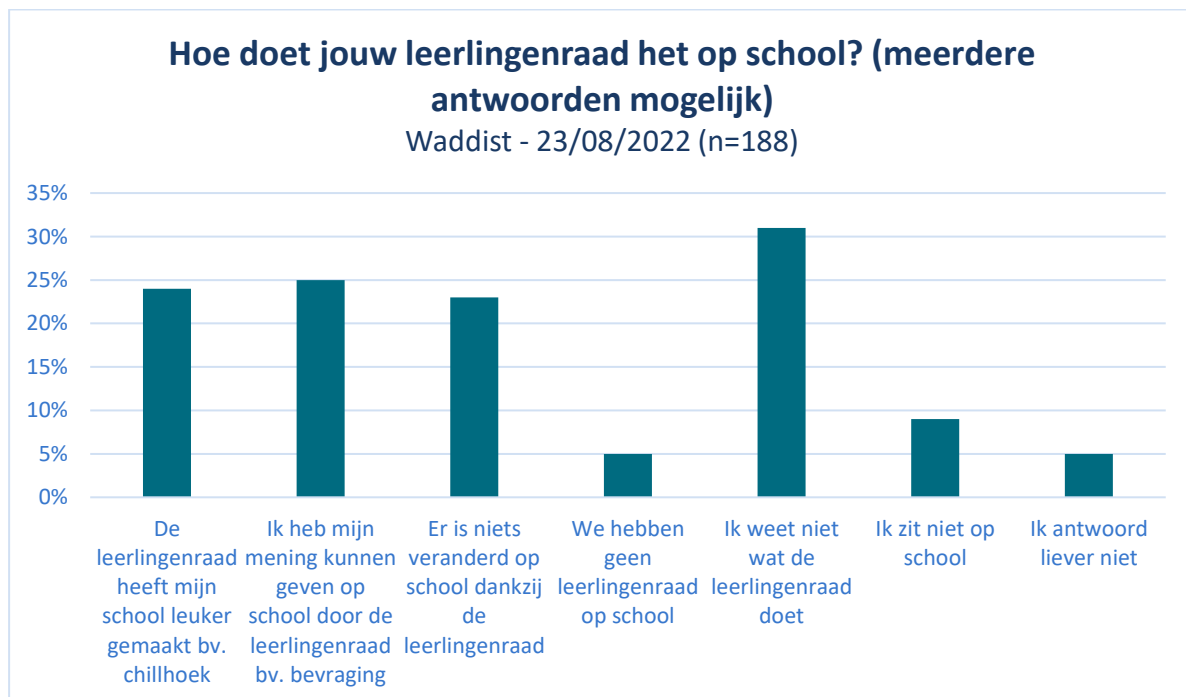
Bij de Waddisters krijgen we een beetje een ander beeld. Zij hebben het veel moeilijker om aan te duiden wat het beste werkt op hun school om leerlingenparticipatie te bevorderen. Ongeveer de helft van hen (46%) zegt niet te weten welk initiatief bij hen op school het beste werkt om participatie te bevorderen. We zien twee activiteiten, weliswaar in mindere mate dan bij de

leerkrachten, naar voren komen: de leerlingenraad (39%) en activiteiten over de middag (24%) (Figuur 7).

Figuur 7: Waddist - waardering initiatieven

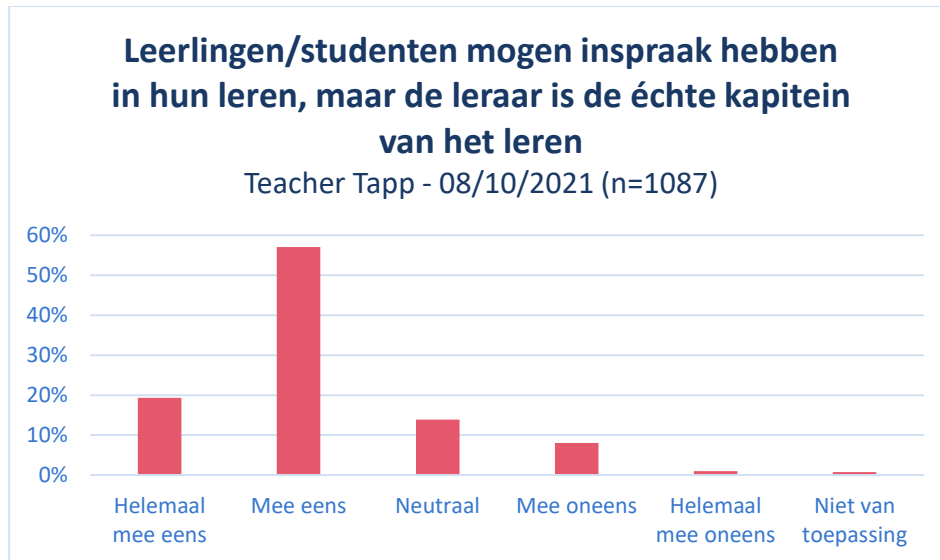
Maar hoe doet de leerlingenraad het op school volgens de Waddisters? Op deze vraag konden Waddisters meerdere antwoorden aanvinken. Eén op de vier Waddisters geeft aan dat de leerlingenraad de school leuker heeft gemaakt en dat ze via een bevraging hun mening hebben kunnen geven. Frappant is dat één op de vier van de Waddisters (23%) aangeeft dat er niets veranderd is op school dankzij de leerlingenraad en één op de drie (31%) weet zelfs niet wat de leerlingenraad doet (Figuur 8).

Figuur 8: Waddist - kijk op leerlingenraad

2.3 Participatie in de klas

Hoe kijken scholen naar participatie? Met de stelling 'leerlingen mogen inspraak hebben in hun leren, maar de leraar is de échte kapitein van het leren' is 76% van het onderwijspersoneel het (helemaal) eens (Figuur 9).

Figuur 9: Teacher Tapp - inspraak leerlingen vs. Leraar

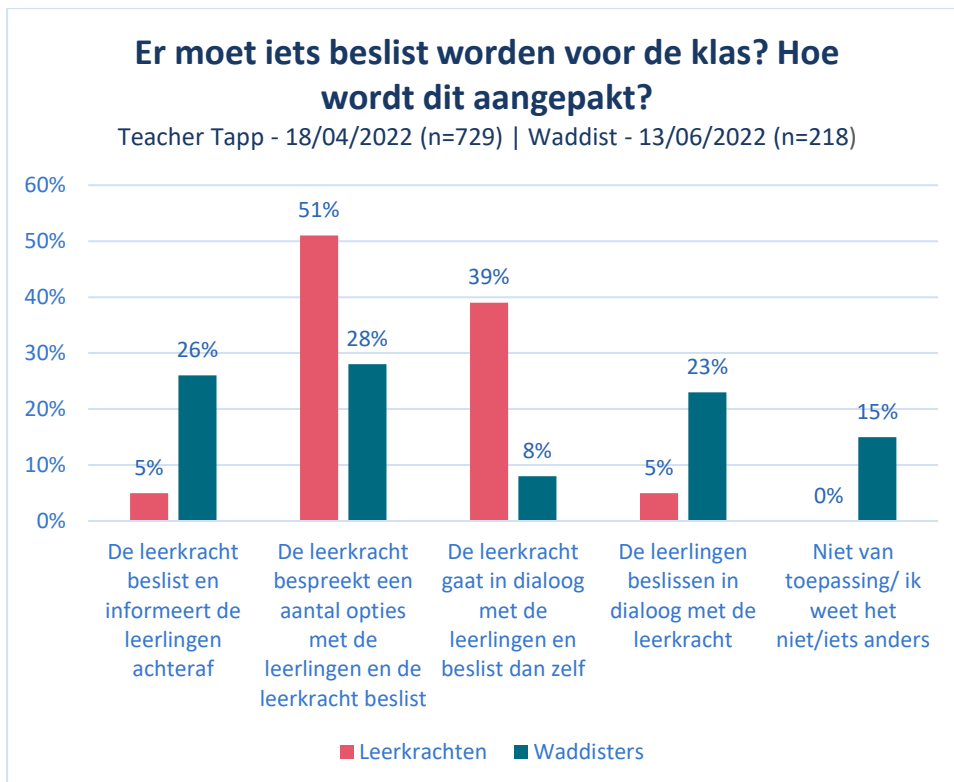
Die lijn zien we ook in de volgende vraag (Figuur 10). Wanneer er beslissingen moeten genomen worden, blijft 90% van de leerkrachten de kapitein: hetzij leggen ze opties voor waarover de leerlingen hun mening mogen geven (51%), hetzij mogen leerlingen beslissingen voorstellen (39%). Slechts 5% laat de leerlingen zelf beslissen. En 5% geeft geen inspraak.

Wanneer we de Waddisters vragen hoe meestal beslissingen genomen worden in de klas, geeft een kwart van de Waddisters (26%) aan dat ze enkel geïnformeerd worden (eerste antwoordkeuze).

We zien dat wanneer de leerkracht in dialoog gaat met de leerlingen (antwoordkeuze 4) dat de Waddisters veel vaker aangeven dan leerkrachten dat ze ook hebben meebeslist (23% tov 5%).

In onderstaande figuur herken je de participatieladder van Wilcox⁵: de eerste antwoordcategorie is 'informereren', de tweede 'consulteren' en de derde en vierde optie noemen we substantiële participatie: er is tweerichtingsverkeer.

⁵ Wilcox, D., [the guide to effective participation, 1994](#)

Figuur 10: Teacher Tapp en Waddist - aanpak beslissingen

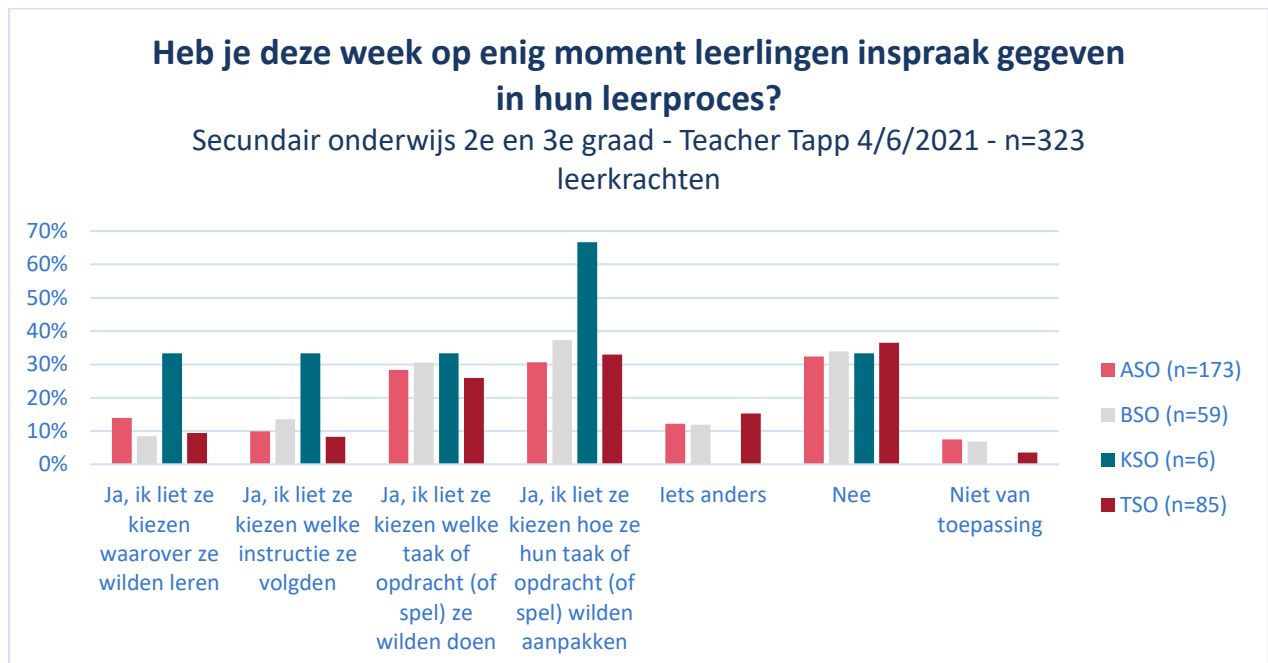
In Teacher Tapp werd ook de vraag gesteld hoe vaak men naar de mening luistert van leerlingen en hier rekening mee houdt. Drie op de vijf van het onderwijspersoneel (60%) geeft aan dit dagelijks te doen. Drie op vier zegt dus minstens wekelijks met de mening van leerlingen rekening te houden. 14% doet dit slechts maandelijks of zelden (Figuur 11).

Figuur 11: Teacher Tapp - luisteren naar meningen

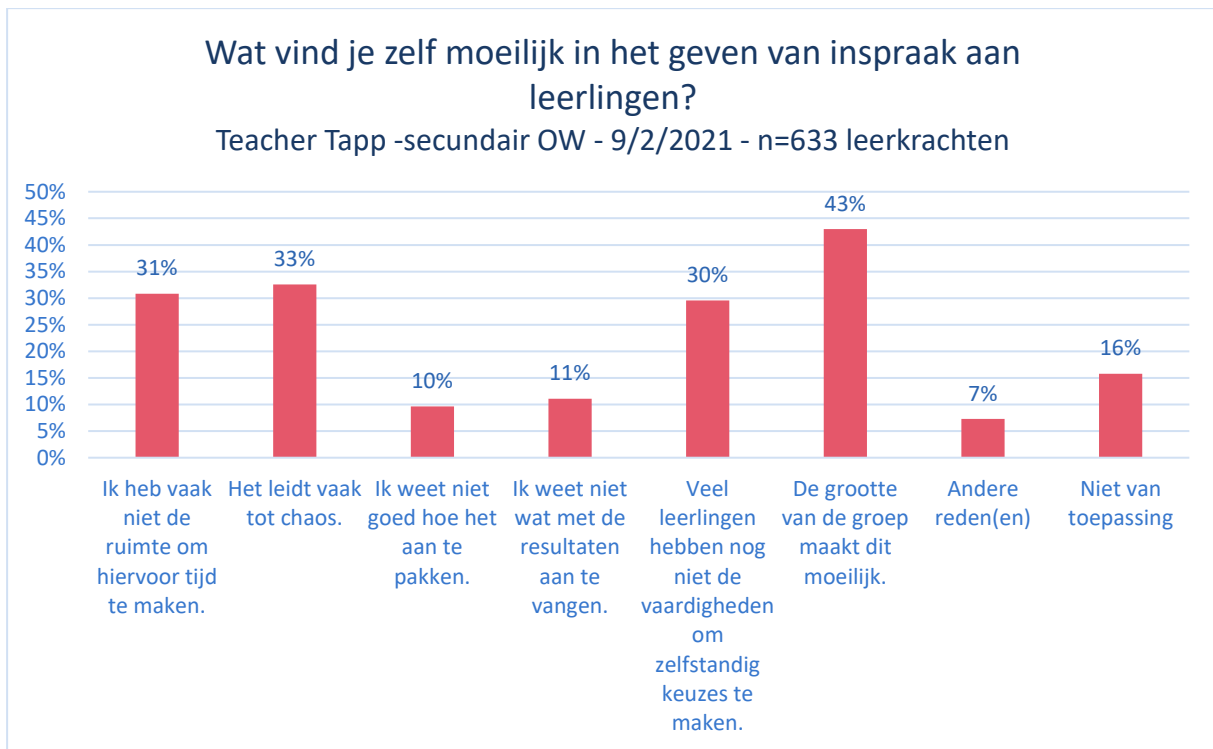
We probeerden die frequentie ook concreet te maken en vroegen op welke manier inspraak werd gegeven in de voorbije week. Het gaat voornamelijk over de aanpak van een taak of opdracht en de keuze voor een specifieke taak of opdracht. 30% gaf aan de voorbije week geen inspraak te geven in

het leerproces. We tonen hier ook de cijfers per onderwijsvorm uit 2e en 3e graad. Hoewel het binnen KSO over een klein aantal respondenten gaat, valt op dat de inspraak van leerlingen er frequenter voorkomt (Figuur 12).

Figuur 12: Teacher Tapp - inspraak deze week

Welke drempels ervaren leerkrachten bij het geven van inspraak aan leerlingen? 43% van de respondenten uit het secundair onderwijs geeft aan dat de grootte van de groep het moeilijk maakt om inspraak te geven aan leerlingen. Maar ook de angst voor chaos (33%), gebrek aan tijd (31%) en vertrouwen in de vaardigheden van de leerlingen (30%) worden vaak als drempel aangeduid (Figuur 13).

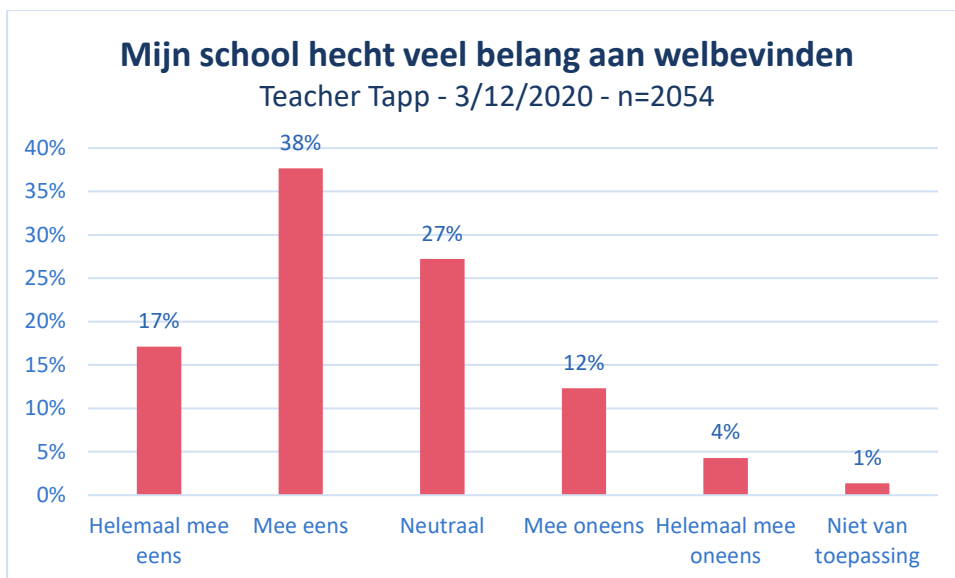

Figuur 13: Teacher Tapp – moeilijk aan inspraak

De angst voor chaos zagen we ook verschijnen in de antwoorden van de Waddisters: 48% van hen vindt het belangrijk dat de leerkracht de vorm van participatie goed aanpakt zodat het niet leidt tot chaos in de klas. Beide groepen delen deze bezorgdheid.

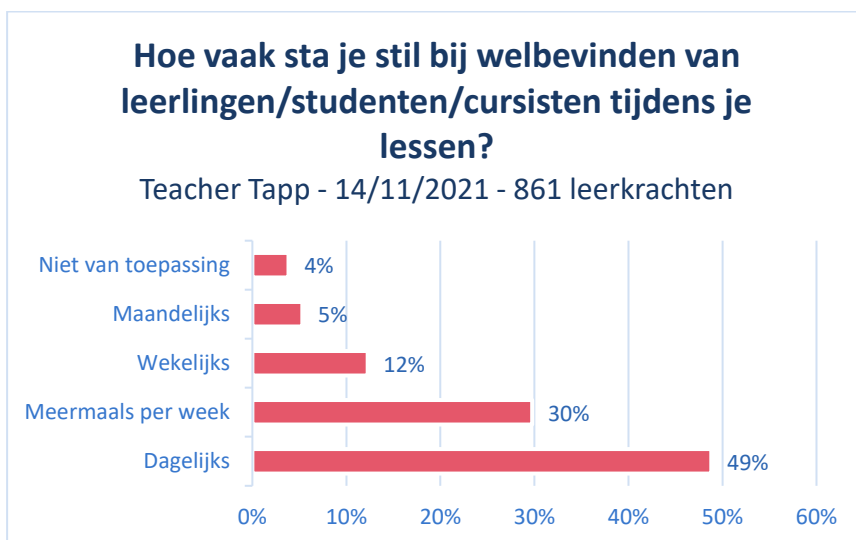
2.4 Welbevinden

We linken participatie aan welbevinden op school. Tijdens de coronaperiode vroeg Teacher Tapp of de school veel belang hecht aan welbevinden. Toen zagen we dat 55% van het onderwijspersoneel het hiermee eens of helemaal mee eens was. 16% gaf echter aan dat dit niet het geval was en 27% reageerde neutraal (Figuur 14).

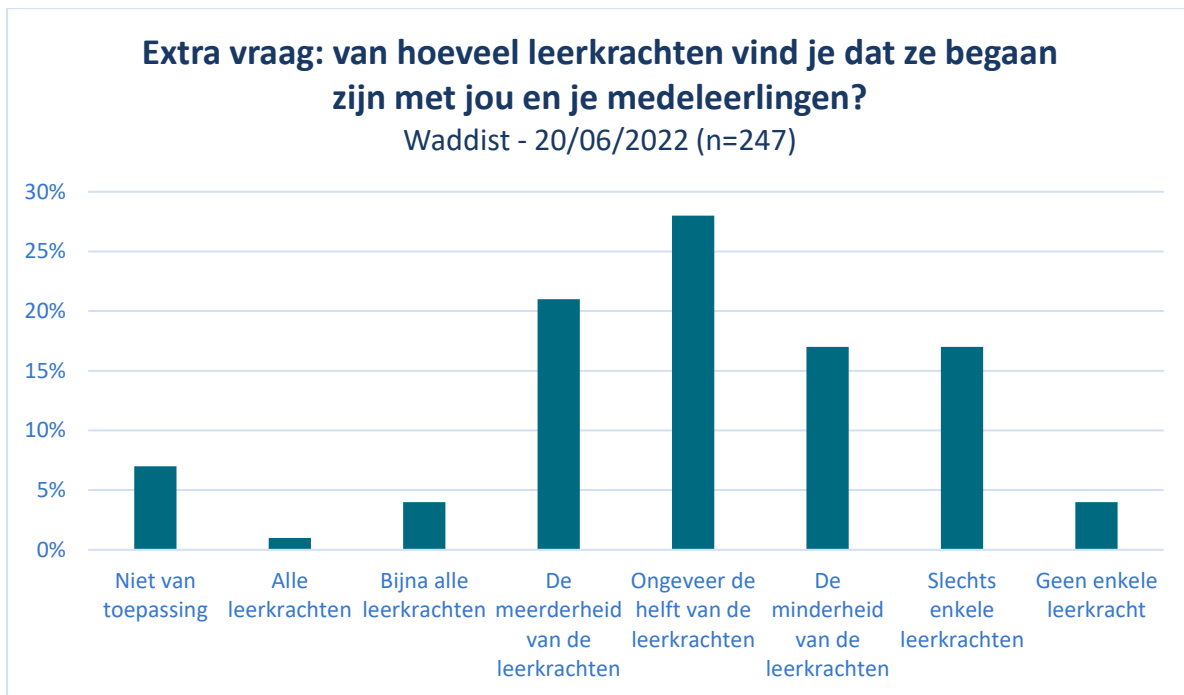
Figuur 14: Teacher Tapp – belang welbevinden

Wanneer we kijken of dit in de klas aan bod komt, dan bevestigen leerkrachten dat ze tijdens de lessen regelmatig stilstaan bij het welbevinden van de leerlingen. In totaal bespreekt 92% van de leerkrachten dit minstens wekelijks tijdens de lessen. 49% van de leerkrachten geeft aan dit dagelijks te doen (cijfers van november 2021 ~corona) (Figuur 15).

Figuur 15: Teacher Tapp – stilstaan bij welbevinden

Om een beeld te krijgen van de manier waarop jongeren dit ervaren, vroegen we de Waddisters van hoeveel leerkrachten ze vinden dat ze begaan zijn met hen en hun medeleerlingen. Eén kwart ervaart de meerderheid van de leerkrachten tot alle leerkrachten als betrokken. Eén kwart van de Waddisters ervaart ongeveer de helft van de leerkrachten als betrokken. Jammer genoeg ervaart twee op de vijf Waddisters de minderheid tot geen enkele leerkracht als betrokken. Er blijft een groep over van 7% die kiest voor 'niet van toepassing' (Figuur 16).

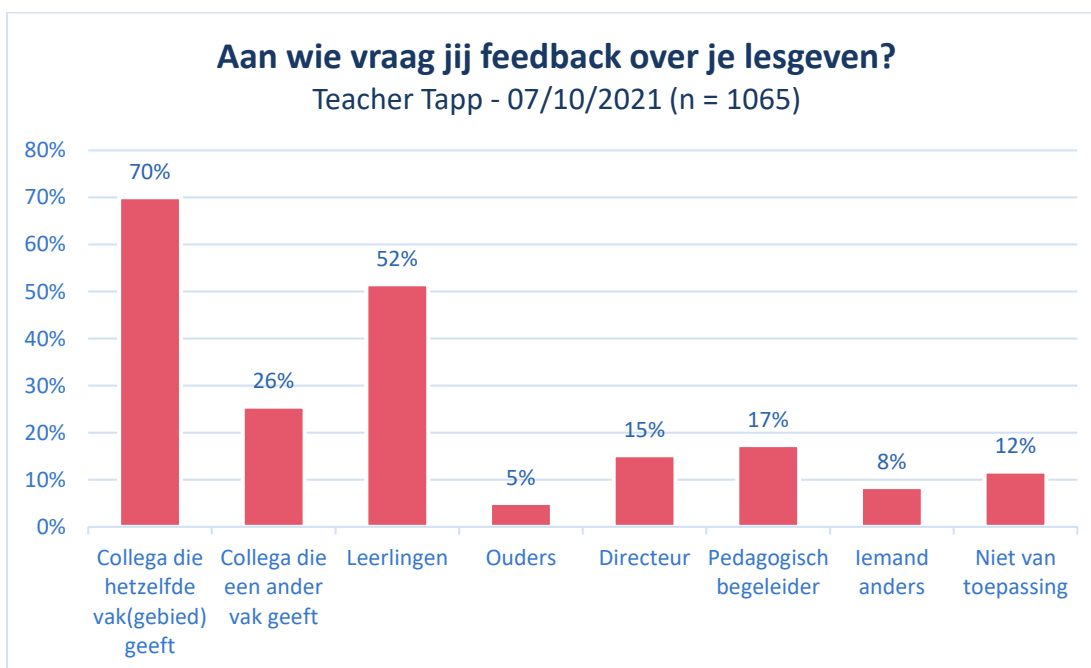

Figuur 16: Waddist – aantal leerkrachten begaan met mij

2.5 Feedback vragen

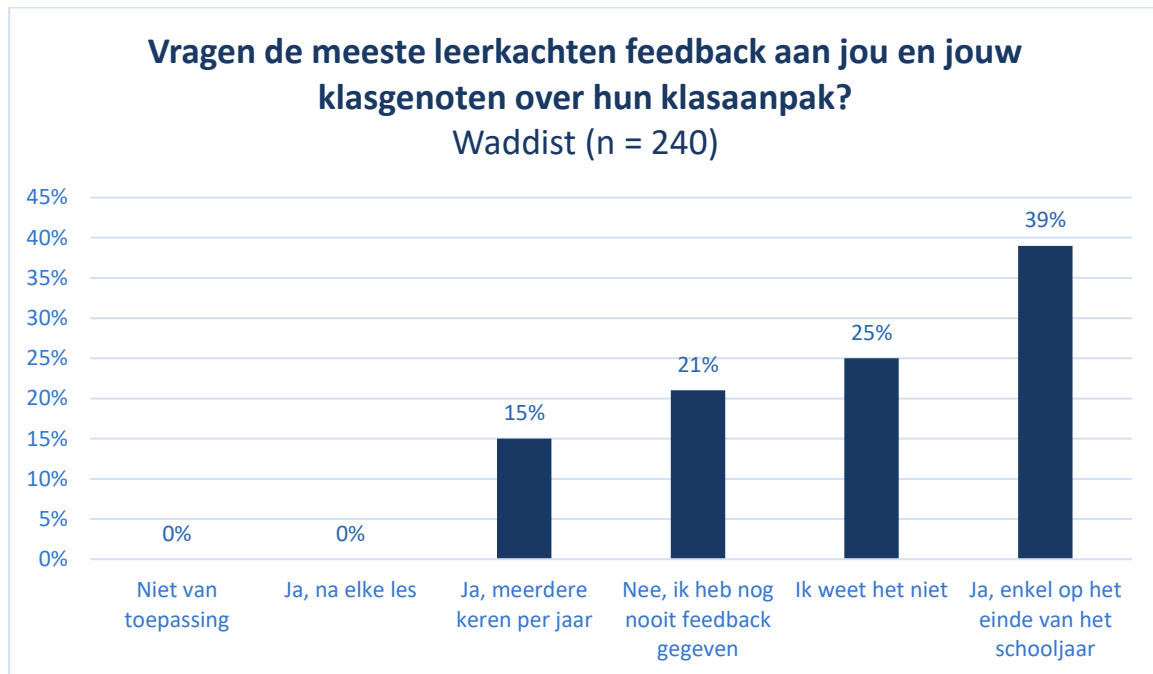
Leerlingen krijgen evaluaties en feedback van hun leerkrachten. Maar omgekeerd kunnen leerlingen ook feedback geven aan de leerkracht. Dat leraren hun stem horen, uit hun antwoorden willen leren en interesse tonen die verder gaat dan hun leerprestaties, appreciëren leerlingen.

We zien bij onderwijspersoneel dat er voornamelijk feedback gevraagd wordt aan collega's van hetzelfde vakgebied (70%). Maar ook leerlingen wordt een hoog cijfer toegekend, namelijk meer dan de helft van de respondenten (52%) geeft aan hun leerlingen om feedback te vragen (Figuur 17).

Figuur 17: Teacher Tapp – feedback vragen

Wat zeggen de leerlingen zelf over de mate waarin leerkrachten feedback vragen? Een grote groep van Waddisters (40%) geeft aan dat de meeste leerkrachten enkel op het einde van het schooljaar feedback vragen over hun klasaankpak. Slechts bij één op de zeven (15%) wordt feedback meerdere keren per jaar gevraagd. Een kwart van de Waddisters (21%) heeft nog nooit feedback gegeven aan een leerkracht over zijn/haar klasaankpak. We merken wel dat er een aanzienlijke groep is die aangeeft het antwoord niet te weten op deze vraag (25%) (Figuur 18).

Figuur 18: Waddist - feedback aan leerkrachten

3 CONCLUSIE

Uit onze bevragingen blijkt dat zowel de respondenten van Teacher Tapp als de Waddisters, en dus mogelijks bij uitbreiding Vlaamse leerkrachten en leerlingen, leerlingenparticipatie belangrijk vinden. Waddisters geven aan dat ze hierdoor leren debatteren en onderhandelen, dat ze hierdoor meer achter de beslissingen van de school staan en dat het hun school echt beter maakt. Een aanzienlijk aantal onder hen geeft zelfs aan dat het een effect heeft op hun zelfvertrouwen. Waddisters vinden het niet alleen belangrijk, de meerderheid van hen uit ook **de wens om meer inspraak te hebben**, bijvoorbeeld over het lessen- en examenrooster, de schoolregels, ...

Cruciaal voor leerlingen is **dat er iets mee gebeurt**. Schijnparticipatie is uit den boze en zal het vertrouwen in de leerkracht of school schaden.

Scholen bieden heel wat vormen van leerlingenparticipatie aan zoals een leerlingenraad, leerlingencontacten, activiteiten over de middag en na school, klasgesprekken, ... en **leerkrachten zijn gedreven om leerlingen inspraak te geven**.

Als rode draad in de resultaten zien we dat de antwoorden in Teacher Tapp en Waddist vrij gelijklopend zijn. Over het algemeen – en dat is ook al uit eerder onderzoek gebleken – schetst onderwijspersoneel een positiever beeld van leerlingenparticipatie dan de Waddisters: ze vinden dat ze vaker inspraak geven en evalueren participatiekanalen zoals de leerlingenraad als positiever. Het is belangrijk dat de leerkrachten en directieleden zich bewust zijn van dit **verschil in perceptie tussen beide groepen en de wens tot meer inspraak die leerlingen hebben**.

Bij leerlingenparticipatie wordt in eerste instantie aan de leerlingenraad gedacht. Een leerlingenraad is in de meeste scholen aanwezig (80% van de respondenten in Teacher Tapp bevestigt dit) en is decretaal⁶ verplicht voor secundaire scholen (behoudens enkele uitzonderingen). Zowel leerkrachten (70%) als Waddisters (39%) duiden de leerlingenraad aan als initiatief dat het best werkt om leerlingenparticipatie te bevorderen. Toch zijn Waddisters misschien niet helemaal overtuigd van de meerwaarde van de leerlingenraad. Drie op de tien (31%) weet zelfs niet wat de leerlingenraad doet en slechts één op vier Waddisters (24%) geeft aan dat de leerlingenraad de school leuker heeft gemaakt. Een bloeiende leerlingenraad kan nochtans enorm bijdragen aan een positief leer- en leefklimaat op een school, maar lijkt voornamelijk een initiatief van een kleine groep leerlingen (en leerkrachten).

Naast de leerlingenraad zijn er andere acties en initiatieven nodig waarop leerlingen actief hun stem kunnen laten horen. Activiteiten over de middag, klasgesprekken en leerlingencontacten worden door beide groepen ook aangeduid als bevorderend voor leerlingenparticipatie. Opmerkelijk is dat de helft van de Waddisters (46%) aanduidt niet te weten wat het beste werkt op hun school.

⁶ [Decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad](#) uit 2004, laatst gewijzigd in 2021

Leerkrachten geven duidelijk aan inspraak belangrijk te vinden. Drie op vijf leerkrachten (60%) zegt dagelijks naar de mening van de leerlingen te luisteren. We zien dat ongeveer de helft van de leerkrachten feedback vraagt aan leerlingen. Meestal gaat dit over feedback op het einde van het jaar (39% van de Waddisters). Slechts 14% van de Waddisters geeft aan dat de feedback meerdere keren per jaar gevraagd wordt. Er is duidelijk nog veel potentieel om het tweerichtingsverkeer in de klas te vergroten. Gelukkig bestaan er goede feedbacktools om leerkrachten hierin te ondersteunen⁷.

Er zijn wel wat **drempels** voor leerkrachten om inspraak te geven in de klas. De voornaamste drempels zijn de grootte van de groep (43%), angst voor chaos (33%), een gebrek aan tijd (31%) en geen vertrouwen in de vaardigheden van leerlingen (30%).

Ook jongeren zijn bezorgd over de chaos die inspraak kan veroorzaken: vier op de vijf Waddisters vindt het belangrijk *dat de leerkracht het goed aanpakt zodat er geen chaos ontstaat*. Participatie is dus niet hetzelfde als een toegeeflijk of laissez-faireklimaat.

Het geruststellende is dat we leerkrachten kunnen helpen om die drempels te overwinnen in de klas: met de juiste tools kan je participatie toepassen op maat van de grootte van je groep, hun vaardigheden en het doel dat je beoogt. En ook al vragen bepaalde methodieken wat tijd, het past binnen de sleutelcompetenties die sowieso aan bod moeten komen in de klas (o.a. 7.

Burgerschapscompetenties, 14. Zelfbewustzijn, 15. Ontwikkelen van initiatief). Op schoolniveau vraagt het een engagement van de directie om voldoende ondersteuning en begeleiding te voorzien.

Volgens Koen Defour en Vanessa Badisco⁸ (Arteveldehogeschool) is er naast structuur (geschikte aanpak) ook steeds een tweede randvoorwaarde essentieel en dat is 'betrokkenheid': is de leraar echt geïnteresseerd in mij als persoon? Volgens de meeste Waddisters is de meerderheid van de leerkrachten betrokken, maar vier op de tien Waddisters ervaart de minderheid tot geen enkele leerkracht als betrokken. Een alarmerend beeld van de perceptie van jongeren over de betrokkenheid die ze voelen met hun leerkrachten.

⁷ [Feedbacktool scholierenkoepel](#)

⁸ [Voortgangsrapport Participatie in de klas, 2018](#)

4 Aanbevelingen en inspiratie

Op schoolniveau:

- 💡 Zet in op een **verbindend schoolklimaat**. Verbinding tussen leerlingen en leerkrachten, leerlingbegeleiders,... is een voorwaarde om aan participatie te werken met leerlingen.
- 💡 Werk aan het **participatieve klimaat** op je school. Neem de leerlingen serieus, denk bij elke beslissing na op welke manier je de leerlingen zal betrekken, schrijf samen een visie uit, maak succeservaringen zichtbaar, oefen en geef feedback aan elkaar, ... Participatie is een proces waar je stap voor stap aan kan bouwen.
- 💡 Diversifieer je participatiekanalen: streef naar een **divers aanbod** aan formele en informele participatie en extra curriculaire activiteiten zodat **alle** leerlingen betrokken worden. Zorg ervoor dat je alle onderwijsvormen op school betreft.
- 💡 Waarborg als directie inspraak voor **alle betrokkenen**: leerlingen, leerkrachten en ouders. Stimuleer, ondersteun en waardeer initiatieven die de participatieve cultuur bevorderen.

Op klasniveau:

- 💡 Zorg voor **verbinding** met en tussen je leerlingen. Een goede leerling-leerkracht-relatie is cruciaal.
- 💡 Begin **stap voor stap**. Ga na bij je leerlingen waarover ze inspraak wensen (leefwereld, leerwereld, regels,...).
- 💡 Blijf **authentiek** en wees duidelijk hoe ver de inspraak reikt.
- 💡 Pak inspraakmomenten **gestructureerd** aan (vermijd chaos), maar durf ook eens te experimenteren en wees daar open over bij de leerlingen ('We gaan vandaag iets nieuws uitproberen, ik weet nog niet of het gaat werken' en vraag nadien feedback).
- 💡 Vraag regelmatig **feedback** over je eigen aanpak aan je leerlingen.
- 💡 Omring je met collega's die er ook in geloven en **deel ervaringen en successen** met alle collega's.

Inspiratie nodig?

- 👁️ De Vlaamse Scholierenkoepel bundelde online nuttige tools ter inspiratie en biedt scholen begeleiding aan: <https://www.scholierenkoepel.be/artikels/hoe-werkt-leerlingenparticipatie-de-klas?>
- 👁️ Klasse bundelde interviews over leerlingenparticipatie op deze themapagina: <https://www.klasse.be/thema/leerlingenparticipatie/>
- 👁️ Gentse scholen kunnen hun interesse in het thema en ondersteuning laten horen bij Onderwijscentrum Gent: onderwijsontwikkeling@stad.gent
- 👁️ Basisschool? In deze werkmap vind je veel inspiratie: <https://doedeskaden.be/tekst/oprechte-deelneming/>
- 👁️ Pimento biedt coaching en inspiratie over jongerenparticipatie <https://www.pimento.be/themas/jongeren-ondersteunen-jongeren/>

5 Slot

Participatie leeft, vandaar ook dit rapport. We hopen dat dit rapport een aanzet kan zijn tot reflectie over het participatief klimaat in je school. Op welke manier geef jij inspraak aan leerlingen? Weet je over welke thema's leerlingen hun stem willen delen? Hoe warm worden je collega's van participatie?

We willen scholen graag aanmoedigen stappen te zetten om hun **participatieve cultuur** te versterken. En we willen onderwijspersoneel uitnodigen om zich te registreren op Teacher Tapp en jongeren warm te maken zich te registreren op Waddist. Zo hebben we meer stemmen die een breder beeld geven over de meningen die leven in scholen en bij jongeren.

Redactie: Tineke Cartreul, Elisabeth-Laura De Mey, Liesbet De Lepeleire
Met dank aan de betrokken collega's van Teacher Tapp, Waddist en Onderwijscentrum Gent.

